

การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิในพระพุทธศาสนา
AN ANALYTICAL STUDY OF BELIEFS ABOUT GHOSTS
AND WORLDS IN BUDDHISM

พระพรศักดิ์ คุณภทโท (ประจำถิ่น)

Phraphonsak Khunaphattho (Prajamthin)

พระครูภาวนาพัฒนบัณฑิต, ผศ.ดร.

Phrakhru Bhavanaphatthanabandit, Asst. Prof., Dr.

พระอธิการนัฐวุฒิ สิริจันโท, ดร.

Phradhikarn Nattawut Siricantho, Ph.D.

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Roi Et Buddhist College

Email: sosommai@gmail.com

Received: 13 June 2025; Revised: 16 December 2025; Accepted: 25 December 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิในพระพุทธศาสนา” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเปรตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาหลักกรรมที่ทำให้เกิดเป็นเปรตในเปรตวิสัย 3) เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิในพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Document research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเรื่องภพภูมิในพระพุทธศาสนาหมายถึงดินแดนที่เป็นที่เกิดของสรรพสัตว์ ซึ่งแบ่งออกเป็นสามประเภทหรือที่เรียกว่าไตรภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุณภูมิ หลักกรรมที่ทำให้เกิดเป็นเปรตในเปรตวิสัยที่ส่งผลให้เกิดในภพภูมิเปรต ซึ่งเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานจากการหิวโหย เปรตมีรูปร่างและความทุกข์ที่แตกต่างตามกรรมที่ทำไว้ การทำบุญอุทิศให้เปรตเป็นการช่วยให้พวกเขาได้รับส่วนบุญเพื่อบรรเทาความทุกข์และเปลี่ยนภพภูมิไปสู่สถานะที่ดีขึ้น ความเชื่อนี้สะท้อนถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวและการตระหนักถึงผลกระทบในพระพุทธศาสนา, ความเชื่อเรื่องเปรตและภพภูมิในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นถึงหลักกรรมที่ส่งผลต่อการเวียนว่ายตายเกิด เปรตต้องทนทุกข์จากความหิวโหยและได้รับส่วนบุญจากญาติเท่านั้นจึงจะบรรเทาทุกข์ได้ ลักษณะของเปรตแตกต่างกันตามกรรม สังคมไทยมีความเชื่อในพิธีกรรมการอุทิศส่วนบุญเพื่อช่วยเปรต เช่น บุญข้าวสาก บุญข้าวประดับดิน เป็นต้น การทำบุญอุทิศยังช่วยส่งเสริมศีลธรรม ความสำนึกในกรรม และการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท ทั้งยังเป็นการปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชนเพื่อสร้างสังคมที่ดีและมีคุณค่าในอนาคต.

คำสำคัญ: ความเชื่อ, เปรต, ภพภูมิ, พระพุทธศาสนา

Abstract

The study entitled “An Analytical Study of Beliefs about Pretas and Realms of Existence in Buddhism” consisted of the following objectives: 1) to study the concept of Pretas as presented in Buddhist scriptures; 2) to examine the doctrine of karma that leads to rebirth in the preta realm; and 3) to explore beliefs concerning Pretas and the realms of existence within Buddhism. This research employed a document-based qualitative method, collecting data from primary and secondary sources. The analysis was conducted descriptively, following the principles of inductive reasoning.

The research findings reveal that: The concept of realms of existence (bhūmi) refers to the domains where all sentient beings are born. These realms are classified into three categories, collectively known as the Tlokiya (Three Worlds) namely, Kāma bhūmi (Desire Realm), Rūpa bhūmi (Form Realm) and Arūpa bhūmi (Formless Realm). Regarding karma that results in rebirth as a Preta (hungry ghost) in the preta realm, this state is marked by intense suffering due to insatiable hunger and thirst. The form and suffering of Pretas vary according to the specific negative karma accumulated, etc., offering merit to Pretas through dedicated acts of generosity is believed to alleviate their suffering and facilitate their transition to a better realm of existence. This belief highlights the importance of familial ties and the moral law of karma within Buddhist teachings. Beliefs about Pretas (hungry ghosts) and the realms of existence in Buddhism illustrate the principle of karma and its influence on the cycle of rebirth (saṃsāra). Pretas are condemned to suffer from insatiable hunger and thirst, and their suffering can only be alleviated through the transfer of merit (puñña) by living relatives. The physical characteristics of Pretas vary according to the specific karmic actions committed. In Thai society, there is a strong cultural belief in rituals dedicated to transferring merit to Pretas, such as Bun Khao Sak, Bun Khao Pradap Din, etc., Merit-making activities reinforce ethical conduct, awareness of karma, and mindful living. They also play an important role in instilling moral values in younger generations, contributing to the cultivation of a virtuous and ethically grounded society in the future.

Keywords: Belief, Preta, Realm of Existence, Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนามีคำสอนสองระดับ ได้แก่ ระดับโลกียะ ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์ในการประกอบอาชีพ ดูแลครอบครัว และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างเกื้อกูล และระดับโลกุตระ ซึ่งเป็นอุดมคติสูงสุดมุ่งสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์โดยสิ้นเชิง คำสอนทั้งสองระดับจึงทำหน้าที่เป็นกรอบการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมความสุข ความเจริญ และความสงบสุขทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ พระสงฆ์ในฐานะ

ผู้สืบทอดพระศาสนามีหน้าที่เผยแผ่พระธรรมตามพุทธประสงค์ ดังปรากฏในปฐมพุทธดำรัสที่ทรงส่งพระอรหันตสาวกออกประกาศพระศาสนาเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

วิถีชีวิตของสังคมไทยโดยพื้นฐานยังคงได้รับอิทธิพลจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมที่สืบทอดมาแต่โบราณ โดยเฉพาะความเชื่อและพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์ ซึ่งเคยแพร่หลายในภูมิภาคสุวรรณภูมิ และยังคงส่งอิทธิพลต่อโครงสร้างความเชื่อของสังคมไทยจนถึงปัจจุบัน (พระภัทรชาวงษ์ สิริภโท (กำชัยภูมิ), 2556) ประเด็นความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดเป็นข้อถกเถียงสำคัญในสังคม พระพุทธองค์ทรงอธิบายกำเนิดของสัตว์ไว้ในมหาสัณหาสูตรว่า สัตว์โลกมีการเกิดในกำเนิด 4 ประเภท ได้แก่ อมนุษย์โยนิ ชลาพุชโยนิ สังเสทโยนิ และโอปปาติกโยนิ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่สัตว์ มนุษย์ ไปจนถึงเทวดา เปรต และสัตว์นรก (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ความเข้าใจผิดว่ามนุษย์ตายแล้วสูญสิ้น เช่น ความเชื่อของพระเจ้าปายาสีในสมัยพุทธกาล ได้รับการชี้แจงโดยพระกumāรกัสสปเถระว่า การไม่อาจเห็นภพภูมิอื่นไม่ได้หมายความว่าสิ่งนั้นไม่มีอยู่ เปรียบได้กับคนตาบอดสีที่ไม่อาจเห็นดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ แม้สิ่งเหล่านั้นจะมีจริงก็ตาม (สุชีพร บุญญานุภาพ, 2537) หลักฐานสำคัญในพระพุทธศาสนายืนยันว่า สัตว์โลกหลังความตายย่อมไปสู่สุคติหรือทุคติตามอำนาจแห่งกรรม ดังพุทธพจน์ในคัมภีร์ธรรมบทที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับภพภูมิ ได้แก่ สวรรค์ นรก เปตวิสัย และปรินิพพาน (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การเกิดเป็นเปรตมีสาเหตุสำคัญจากอกุศลกรรมที่มีรากเหง้าจากราคานุสัย ปฏิฆานุสัย และอวิชขานุสัย ซึ่งเป็นกิเลสที่ครอบงำจิตใจ ทำให้สัตว์โลกเสวยผลแห่งทุกข์ในเปตวิสัย ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงผลของปาณาติบาตและมิจฉาจิตติว่า เป็นเหตุให้ไปเกิดในนรก เดรัจฉาน และเปตวิสัย (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; พระมหาพรหม ธรรมธโร, 2547)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิในพระพุทธศาสนา เพื่อทำความเข้าใจหลักธรรมเชิงลึก และเสนอแนะทางการนำเสนอเรื่องเปรตในบริบทสังคมไทยร่วมสมัยให้เกิดประโยชน์เชิงจริยธรรม การพัฒนาจิตใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างมีสติปัญญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาเปรตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- 2) เพื่อศึกษาหลักกรรมที่ทำให้เกิดเป็นเปรตในเปตวิสัย
- 3) เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิในพระพุทธศาสนา

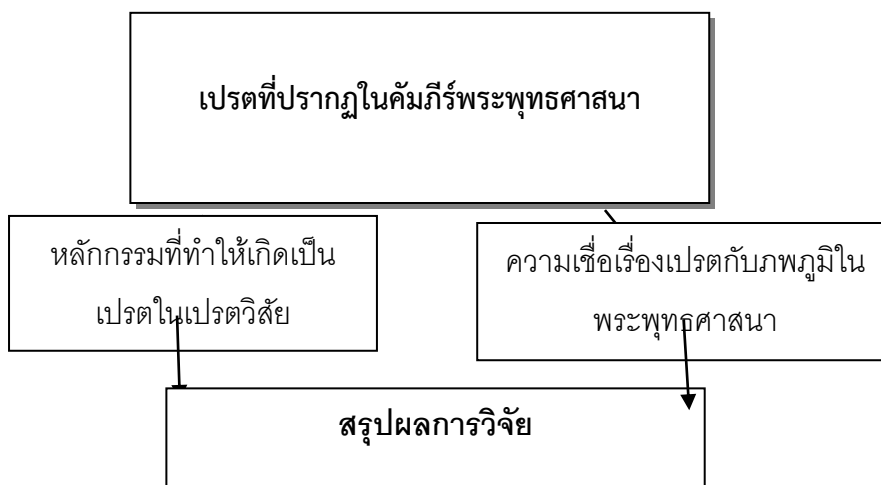
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เปรตในเปตวิสัยเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2539

2. เอกสารชั้นหุตติภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา พจนานุกรมศัพท์ เอกสารงานวิชาการ หนังสืองานวิจัย งานเขียน บทความวิชาการ วารสาร สื่อออนไลน์ และสื่ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. นำข้อมูลจากทั้งสองแหล่งข้างต้น มาวิเคราะห์ แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ประกอบกับพรรณนาแนวความคิดเห็นของผู้วิจัย
4. สรุปผลของการศึกษาวิจัยและนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาต่อไป

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เปรตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เปรตหมายถึงผู้ที่เสียชีวิตแล้วไปเกิดในเปรตวิสัย ซึ่งมีรูปร่างน่ากลัว ขูดผอม ออดอยากหิวโหย และมีปากเล็กเท่ารูเข็ม ความเชื่อนี้ส่งผลต่อพิธีกรรมและประเพณีไทย เช่น พิธีศพ การถวายสังฆทาน พิธีอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ สงกรานต์ และสารทไทย ซึ่งส่งเสริมความกตัญญู ความเกรงกลัวต่อบาป ความมีน้ำใจ และความผูกพันในครอบครัว เปรตมักปรากฏตามสถานที่ที่ไปเกิดเพื่อรอรับส่วนบุญจากญาติพี่น้อง ลักษณะรูปร่างของเปรตขึ้นอยู่กับกรรมที่เคยทำ เช่น ตัวสูงเท่าต้นตาลเพราะห้ามผู้อื่นทำบุญ ผอมโซจากการทำแท้ง ท้องโตเพราะผิดคำสาบาน มือใหญ่เพราะตีพ่อแม่ และปากเล็กเพราะความตระหนี่ เปรตต้องทนทุกข์จากความหิวโหยตลอดเวลา หากไม่ได้รับส่วนบุญจะต้องกินสิ่งปฏิกูลของตนเองตามผลกรรม แนวคิดเรื่องภพภูมิในพระพุทธศาสนายืนยันว่าการเกิดและตายเป็นวงจรที่สัตว์ทั้งหลายต้องเวียนว่ายตามกรรม โดยมีภพภูมิต่าง ๆ ตามหลักจักรวาลวิทยา ที่เกิดขึ้นและดับไปตามกฎไตรลักษณ์

2. หลักกรรมที่ทำให้เกิดเป็นเปรตในเปรตวิสัย

ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เรื่องราวของเปรตปรากฏขึ้นเพื่อเป็นคติเตือนใจเกี่ยวกับผลแห่งกรรม และเพื่อส่งเสริมให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ตระหนักถึงความสำคัญของการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับ คำว่า "เปรต" นั้นมีความหมายสองประการ คือ หมายถึงผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วโดยทั่วไป และหมายถึงผู้ที่ต้องไปเกิดในภพภูมิเปรต อันเป็นภพที่เต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานอันเนื่องมาจากกรรมที่ตนเองได้กระทำไว้ในอดีต เปรตแต่ละ

ประเภทมีรูปร่างลักษณะและความทุกข์แตกต่างกันไปตามกรรมที่เคยทำ เช่น เปรตที่มีรูปร่างสูงโง่งเท่าต้นตาล มือใหญ่ ผอมโซ คอยาว และปากเล็กเท่ารูเข็มเป็นผลจากการห้ามผู้อื่นทำบุญ มีนิสัยตระหนี่ถี่เหนียวและริษยาผู้อื่น เปรตที่มีร่างกายเน่าเปื่อย สังกลิ้นเหม็นเกิดจากการพูดจาว่าร้าย ปากไม่สำรวม เคยใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น เปรตที่ต้องกินของสกปรก เช่น อุจจาระ ปัสสาวะ เลือด และหนองเกิดจากกรรมที่เคยด่าว่าสมณพราหมณ์ หรือขัดขวางการทำบุญของผู้อื่น เปรตที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากความหิวโหยตลอดเวลาเนื่องจากในอดีตไม่เคยให้ทานแก่ผู้ใดทุกข์ได้ยาก เปรตที่ฉีกเนื้อของตัวเองกินมาจากการที่เคยเบียดเบียนชีวิตผู้อื่นหรือฆ่าสัตว์ ผลกรรมที่นำไปสู่การเกิดเป็นเปรต ตามหลักพระพุทธศาสนา การกระทำที่นำไปสู่การเกิดเป็นเปรตมักเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ผิดศีล ขาดเมตตา และก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะกรรมที่เกิดจากวาจาและการเบียดเบียน เช่น การด่าว่าสมณพราหมณ์หรือผู้ทรงศีล การกล่าวคำหยาบ พูดจาให้ร้าย ส่อเสียด หรือยุยงให้เกิดความแตกแยก การขัดขวางหรือห้ามผู้อื่นทำบุญ การโกหกหรือหลอกลวงเพื่อหวังผลประโยชน์ การเบียดเบียนพ่อแม่หรือผู้มีพระคุณ แม้ว่าเปรตจะต้องรับผลกรรมของตนเอง แต่ตามคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา เปรตสามารถรับส่วนบุญที่ญาติพี่น้องอุทิศไปให้ได้ จึงเกิดประเพณีทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย เช่น การทำบุญในวันพระ วันสารทไทย หรือเทศกาลสงกรานต์ การถวายสังฆทาน อุทิศให้เปรต การกรวดน้ำแผ่เมตตา เพื่อส่งส่วนบุญกุศลให้ผู้ล่วงลับ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เปรตเชื่อว่าจะช่วยให้พวกเขาพ้นจากความทุกข์ และสามารถไปเกิดในภพภูมิที่ดีขึ้น ดังนั้น แนวคิดเรื่องเปรตจึงเป็นทั้งคำสอนทางศาสนาและเป็นเครื่องเตือนใจให้มนุษย์ระมัดระวังในการกระทำของตนเอง ไม่สร้างกรรมที่นำไปสู่ความทุกข์ในภพภูมิต่อหน้า

3. ความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิในพระพุทธศาสนา

ความเชื่อเรื่องเปรตและภพภูมิในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นถึงหลักกรรมที่ส่งผลต่อการเกิดใหม่ กรรมที่ทำให้ไปเกิดเป็นเปรตนั้นต้องเป็นการกระทำที่มีเจตนา ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม แม้บางครั้งอาจเกิดขึ้นจากความประมาทแต่ก็ยังถือว่าเป็นกรรมที่ส่งผลให้ต้องไปเกิดในภพภูมิเปรต ลักษณะของเปรตมีความแตกต่างกันตามกรรมที่ทำไว้ เปรตบางประเภทอาศัยอยู่รอบเมืองราชคฤห์ บางกลุ่มอยู่กลางสมุทร บนยอดเขา หรือในป่าลึก โลกของเปรตเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานจากความหิวโหย ไม่สามารถกินอาหารปกติได้ ต้องอาศัยส่วนบุญจากญาติพี่น้องที่อุทิศให้ หากไม่ได้รับบุญก็ต้องกินของสกปรกหรือแม้แต่ร่างกายของตนเอง ความเชื่อของคนไทยยังกล่าวถึงรูปร่างของเปรตที่สะท้อนถึงกรรมในอดีต เช่น เปรตที่สูงเท่าต้นตาลเพราะห้ามคนอื่นทำบุญ ผอมโซเพราะเคยทำแท้ง ท้องโตเพราะผิดคำสาบาน มือใหญ่เพราะตีพ่อแม่ และปากเล็กเท่ารูเข็มเพราะมีจิตริษยาและความตระหนี่ เปรตจึงมักปรากฏตัวในพิธีกรรมหรืองานบุญเพื่อรอรับส่วนบุญเพื่อคลายความทุกข์และเปลี่ยนภพภูมิในชาติหน้า ความเชื่อเกี่ยวกับการสืบเชื้อสายและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวในสังคมไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการอุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษและผู้ล่วงลับไปแล้ว เช่น การทำบุญในงานบุญต่าง ๆ และการทำพิธีทางศาสนาเพื่อช่วยเหลือวิญญาณที่ยังไม่สามารถพ้นจากทุกข์ในภพเปรตได้ เช่น บุญข้าวสากและบุญข้าวประดับดินในภาคอีสาน หรือบุญชิงเปรตในภาคใต้ ซึ่งเป็นการช่วยบรรเทาความทุกข์ทรมานให้กับเปรตที่เกิดจากการกระทำผิดในอดีตชีวิต ในพระพุทธศาสนา เปรตถือเป็นสัตว์ที่เกิดในภพภูมิ "เปตวิสัย" ซึ่งเป็นอบายภูมิ ที่เปรตจะได้รับผลกรรมที่ตนเองได้กระทำมาในชีวิตก่อน เช่น การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ หรือการประทุษร้ายในกาม และจะต้องทนทุกข์ทรมานจากการไม่ได้รับอาหารที่เหมาะสม เช่น สิ่งปฏิกูลจากร่างกายของตนเอง แต่เปรตสามารถรับส่วนบุญจากการทำบุญที่ผู้มีชีวิตอุทิศให้ได้ ซึ่งเป็นการช่วยบรรเทาความทุกข์ให้แก่พวกเขาและช่วยให้เปรตได้พ้นจาก

ความทุกข์ทรมานในภพเปรต การทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายมีความสำคัญในการแสดงความกตัญญูและเพื่อให้ผู้ตายได้รับผลบุญที่สามารถช่วยให้พวกเขาพ้นจากความทุกข์ในภพเปรตและไปเกิดในภพภูมิที่ดีขึ้นได้นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างกุศลให้กับผู้ที่ทำบุญด้วย ดังนั้นการอุทิศส่วนบุญให้แก่เปรตจึงถือเป็นการกระทำที่มีประโยชน์ทั้งในเชิงจิตใจและทางสังคม ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน การทำบุญอุทิศให้เปรตเป็นแนวปฏิบัติสำคัญในสังคมไทย โดยเชื่อว่า การปฏิบัติตามคำสอนทางศีลธรรมและการมีสติในการดำเนินชีวิต เช่น การรักษาศีล 5 จะช่วยป้องกันการกระทำที่อาจส่งผลให้เกิดกรรมที่ไม่ดีในอนาคต ซึ่งจะช่วยให้หลีกเลี่ยงการเกิดในภพภูมิที่เป็นทุกข์ เช่น การทำบุญเพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ล่วงลับ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรักและความผูกพันในครอบครัว และทำให้ผู้ทำบุญได้สะสมกุศล ความเชื่อนี้ทำให้มนุษย์ตระหนักถึงความไม่แน่นอนและความไม่ถาวรของชีวิต การกระทำในวันนี้มีผลในอนาคต จึงช่วยกระตุ้นให้ผู้คนใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและไม่ประมาท ความเชื่อเรื่องเปรตช่วยเสริมสร้างความรักในครอบครัวและความเคารพบรรพบุรุษ ซึ่งสะท้อนถึงค่านิยมที่มีความสำคัญในสังคม เช่น การทำบุญให้แก่ผู้ล่วงลับ การเรียนรู้และสอนความดีให้กับเยาวชนเป็นการสอนเยาวชนถึงผลกระทบจากการกระทำที่ไม่ดี และการฝึกฝนให้พวกเขามีความเคารพในหลักธรรมและความดี เพื่อพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อชีวิตและสังคม.

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า เปรตเป็นภพภูมิหนึ่งที่ปรากฏอย่างชัดเจนในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระไตรปิฎกและคัมภีร์เปรตวัตถุ ซึ่งอธิบายเปรตในฐานะสัตว์ผู้สวดยผลแห่งอกุศลกรรมจากการกระทำในอดีต เปรตมีลักษณะทางกายภาพและสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไปตามกรรมที่ได้กระทำไว้ เช่น ความหิวกระหาย รูปร่างพิกลพิการ หรือการถูกทรมาน สภาพดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการบรรยายชีวิตหลังความตาย หากแต่ทำหน้าที่เป็นบทเรียนทางศีลธรรมเพื่อเตือนใจมนุษย์ให้ตระหนักถึงผลแห่งการกระทำในชีวิตปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาประวิทย์ วิสุทโธ (2548) ที่ชี้ให้เห็นว่า เปรตส่วนใหญ่ต้องทุกข์ทรมานจากความหิวกระหาย และมีสภาพที่สะท้อนบุพกรรมอย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาในมิติของหลักกรรม พบว่า การเกิดเป็นเปรตมีสาเหตุสำคัญจากกรรมชั่วที่ประกอบด้วย ความตระหนี่ ขาดเมตตา การเบียดเบียน และการละเมิดศีลธรรมทั้งทางกาย วาจา และใจ เช่น การฆ่าสัตว์ การพูดเท็จ การหลอกลวง การไม่ให้ทาน และการไม่กตัญญูต่เวทีย กรรมเหล่านี้ส่งผลให้ผู้กระทำต้องไปเกิดในเปรตวิสัย โดยเปรตแต่ละตนมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนผลกรรมของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม การยกเรื่องเปรตขึ้นสอนในพระพุทธศาสนาจึงมิใช่เพื่อสร้างความหวาดกลัว หากแต่เป็นการเตือนสติให้มนุษย์ไม่ประมาทในกรรม สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระอธิการชัยรัตน์ ญาณวีโร (2553) ที่พบว่า เปรตเป็นผู้ได้รับผลแห่งกรรมชั่ว และมีเพียงเปรตบางประเภทเท่านั้นที่สามารถรับส่วนบุญจากญาติได้ ในเชิงโครงสร้างทางธรรม ความเชื่อเรื่องเปรตสัมพันธ์โดยตรงกับหลักภพภูมิในพระพุทธศาสนา ซึ่งอธิบายวิภูสงสารผ่านไตรภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ โดยเปรตจัดอยู่ในอบายภูมิ อันเป็นภพแห่งความทุกข์ ความเชื่อนี้ทำหน้าที่เชื่อมโยงหลักกรรมกับผลของกรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผล และถูกนำมาหล่อหลอมเป็นกรอบจริยธรรมในสังคมไทยผ่านประเพณีการทำบุญอุทิศส่วนกุศล การแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และการดำรงตนในศีลธรรม สอดคล้องกับพระครูวิจิตรธรรมทร (2561) ที่อธิบายโครงสร้างภพภูมิในพระไตรปิฎก และพระสุกสิมมมรโต (2560) ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของการอุทิศส่วนบุญในบริบทวัฒนธรรมและสังคม

จากผลการศึกษาจึงอภิปรายได้ว่า เปรตมิใช่เพียงภาพแทนของสัตว์นรกในเชิงปรัมปรา หากแต่เป็นสื่อธรรมที่สะท้อนหลักเหตุและผลของกรรมอย่างลึกซึ้ง ช่วยปลูกฝังความสำนึกทางศีลธรรม กระตุ้นให้มนุษย์ละเว้นความชั่ว ทำความดี มีเมตตา และดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท เพื่อหลีกเลี่ยงอบายภูมิและมุ่งสู่ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม

สรุป

แนวคิดเรื่องภพภูมิในพระพุทธศาสนาหมายถึงดินแดนที่เป็นที่เกิดของสรรพสัตว์ ซึ่งแบ่งออกเป็นสามประเภทหรือที่เรียกว่าไตรภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุณภูมิ หลักกรรมที่ทำให้เกิดเป็นเปรตในเปรตวิสัยที่ส่งผลให้ไปเกิดในภพภูมิเปรต ซึ่งเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานจากการหิวโหย เปรตมีรูปร่างและความทุกข์ที่แตกต่างไปตามกรรมที่ทำไว้ การทำบุญอุทิศให้เปรตเป็นการช่วยให้พวกเขาได้รับส่วนบุญเพื่อบรรเทาความทุกข์และเปลี่ยนภพภูมิไปสู่สถานะที่ดีขึ้น ความเชื่อนี้สะท้อนถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวและการตระหนักถึงผลกระทบในพระพุทธศาสนา, ความเชื่อเรื่องเปรตและภพภูมิในพระพุทธศาสนาแสดงให้เห็นถึงหลักกรรมที่ส่งผลต่อการเวียนว่ายตายเกิด เปรตต้องทนทุกข์จากความหิวโหยและได้รับส่วนบุญจากญาติเท่านั้นจึงจะบรรเทาทุกข์ได้ ลักษณะของเปรตแตกต่างกันตามกรรม สังคมไทยมีความเชื่อในพิธีกรรมการอุทิศส่วนบุญเพื่อช่วยเปรต เช่น บุญข้าวสาก บุญข้าวประดับดิน เป็นต้น การทำบุญอุทิศยังช่วยส่งเสริมศีลธรรม ความสำนึกในกรรม และการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท ทั้งยังเป็นการปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชนเพื่อสร้างสังคมที่ดีและมีคุณค่าในอนาคต.

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องเปรตและภพภูมิในพระพุทธศาสนา ควรมีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนไทย รวมถึงประชาชนทั่วไป ได้ศึกษาและเข้าใจหลักการดังกล่าวอย่างถูกต้อง พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา และควรให้การอบรมสั่งสอนแก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมถึงการประชาสัมพันธ์และเชิญชวนให้ร่วมกันบูชาบรรพบุรุษ โดยเน้นถึงความสำคัญของการตอบแทนบุญคุณและปลูกฝังความกตัญญูต่อบุพการี การส่งเสริมให้รู้คุณและตอบแทนบุญคุณของผู้อื่นด้วยใจบริสุทธิ์ จะช่วยเสริมสร้างสังคมที่ยกย่องคนดี และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คนในสังคม.

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการต่อยอดงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการวิเคราะห์วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิในพระพุทธศาสนา ผู้ที่มีความสนใจที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิในพระพุทธศาสนา สามารถวิเคราะห์ในประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาความเชื่อความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิตามหลักพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีอื่น ๆ
- 2) ศึกษาความเชื่อเรื่องเปรตกับภพภูมิทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีภูมิต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

พระครูวิจิตรธรรมทร (เรียน ตีสวัสดิ์). (2561). การวิเคราะห์แนวคิดภพภูมิในพระไตรปิฎกที่ปรากฏในไตรพระร่วง. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระภัทรชาวงษ์ สิริภโท (กำชัยภูมิ). (2556). การศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทสูตรขวัณ อีสาน

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาประวิทย์ วิสุทฺโธ (ปานทอง). (2548). ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง เปรตในคัมภีร์ของพระพุทธ ศาสนาเถรวาท.

วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบ ธิมมโร. (2547). มโนทัศน์เกี่ยวกับความตายในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหา

บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระสุขลิม ธิมมโร (วิน). (2560). ศึกษาอิทธิพลของประเพณี “บุญพุมบิณฑ” ที่มีต่อชาวพุทธ

ในกัมพูชา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการชัยรัตน์ ญาณวีโร (สิทธิศักดิ์). (2553). ศึกษาความเชื่อเรื่องเปรตที่ปรากฏในประเพณี การทำบุญ

ของชาวอีสาน: กรณีศึกษาประเพณีการทำบุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก. วิทยานิพนธ์พุทธ

ศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สุชีพ ปุณฺณภาพ. (2543). พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 15.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.